

SİVİL TOPLUM İZLİYOR

Temmuz 2021

“Cumhurbaşkanlığı İnsan Hakları Eylem Planı”nı izleme ve değerlendirme raporu”

1 Mart 2014 tarihinde uygulamaya konulan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesine İlişkin Eylem Planının 1 Mart 2019 tarihinde sona ermesiyle hazırlıkları başlayıp, 2 Mart 2021 tarihinde Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından İnsan Hakları Eylem Planı belgesi kamuoyu ile paylaşılmıştı.

İnsan Hakları Eylem Planı (İHEP) uygulama sürecini izlediğimiz ilk raporumuzda Haziran 2021 itibariyle alınan yolu(!) ortaya koymaya çalışmış, [ilk raporumuzda](#)¹ izleme yöntemine ilişkin rehberimizi paylaşmıştık...

Ne var ki, eylem planında 1 ay, 3 ay, 6 ay, 1 yıl, 2 yıl ve sürekli olarak takvimlendirilen faaliyetlere ilişkin bilgiler halen bu amaçla ihdas edilen web sitesine² yansıtılmıyor. Web sitesine gömülü olarak çalışan “İzleme Takvim Sistemi”ne sivil toplumun ve yurttaşların erişim olanağı yok.

İstanbul Milletvekili Mustafa Yeneroğlu’nun (Deva Partisi) 7 Eylül günü TBMM Basın Toplantı Salonu’nda yaptığı açıklamada³ da “eylem planı faaliyetlerinin kamuoyu tarafından takip edilmesinin mümkün olmadığı” vurgulandı. Yeneroğlu aynı açıklamada geride kalan 6 aylık dönemde 5 Eylül itibariyle yerine getirilmesi gereken 80 faaliyetten yalnızca 20’sine dair idarenin adım attığını, ama bunların da lafta kaldığını söyledi.

Temmuz ayını tartıştığımız ikinci raporumuzda da öncelikle idarenin, İHEP uygulamaları bahsinde kamuoyuyla paylaştığı icraatlerini aktarak başlayacağız:

Uygulama sürecinin sekreteryasını da yürüten [Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı](#) tarafından kamuoyuyla paylaşılan gelişmelerin Temmuz döneminde de oldukça sınırlı olduğu hemen göze çarpıyor. İdarenin gördüğünün hemen arkasından da sivil toplumun bu iki ay içerisinde hem ilgili döneme, hem de öncesine ait yayınladığı verileri paylaşacağız...

Önce kamu idaresinin geride kalan ay içerisinde İHEP uygulamalarında aldığı ve kamuoyuyla paylaştığı(!) yol...

- İHEP metni Temmuz ayı içerisinde [Arapça](#)’ya çevrildi.⁴

¹ Sivil Toplum İzliyor raporlarına <https://www.dusun-think.net/raporlar/> adresinden erişilebilir.

² <https://insanhaklarieylemplani.adalet.gov.tr>

³ <https://devapartisi.org/parti/e-arsiv/deva-partisinden-insan-haklar-eylem-plan-karnesi-iktidarn-varlg-in-san-haklarnn-yokluguna-bagldr>

⁴ <https://inhak.adalet.gov.tr/>

- 2 Temmuz ve 13 Temmuz tarihlerinde ilgili kamu kurumlarının temsilcileri ile İnsan Hakları Eylem Planı Takip Kurulu 2. ve 3. toplantıları yapıldı.⁵
- Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı'nın süreli yayını "[İnsan Hakları](#)" dergisinin 7. sayısı İHEP özel sayısı olarak basıldı.

İşte hepsi bundan ibaret.

Mevcut durumun analizini, olguları AMAÇLAR temelinde tek tek ele alarak ve ne yapıldığını/yapılmadığını görerek değerlendireceğiz.

AMAÇLAR, UYGULAMA ve DEĞERLENDİRME

1. AMAÇ- Daha güçlü bir insan hakları koruma sistemi

Anayasa Mahkemesi, kamu görevinden ihraç edilen 125 bin KHK'lıyı ilgilendiren bir karara imza attı. Yüksek Mahkeme, Milli Güvenlik Kurulu'nca (MGK) devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara "üyeliği" ve "mensubiyeti" bulunduğu gerekçesiyle ihraç kararı verilmesini anayasaya aykırı buldu. Yasadaki "Üyelik ve mensubiyet" ifadelerini iptal eden mahkeme, bir kişinin yasadışı bir oluşuma üye sayılıp sayılmayacağına "olağan dönemde" MGK'nın değil, yargının karar vereceğini; düzenlemenin masumiyet karinesine aykırı olduğu görüşünü savundu.

Durum: Sivil toplum, muhalefet ve hak savunucularına yönelik baskılar artarak sürüyor.

"Cumhuriyet gazetesi yazarı Barış Terkoğlu, mafya lideri Sedat Peker'in İçişleri Bakanı Süleyman Soylu ve Esenyurt Belediyesi ile ilgili iddialarıyla ilgili kaleme aldığı "Esenyurt kavgasının altında ne var?" başlıklı yazısının ardından İçişleri Bakanı Müşaviri Burak Gültekin tarafından hedef alındı. Terkoğlu'nu takip ettirdiklerini de ima eden müşavir, gazeteciyi "başka ülkeye bağlı" olmakla suçladı. Gültekin'in "24 saat süren var" dediği gazeteci, "Bakan Müşavirinin tehdidi, bizzat İçişleri Bakanı'nın isteği ve oluruyla yazıldı" dedi.

2. AMAÇ- Yargı bağımsızlığı ve adil yargılanma ve adil yargılanma hakkının güçlendirilmesi

Anayasa Mahkemesi Başkanı Zühtü Arslan, "Vesayet altındaki yargısal akıl, adaleti tesis edemez. Fikri ve vicdanı hür olmayandan hâkim olmaz. Aklını ve vicdanını başkalarına kiralayan veya iradesine ipotek konmasına izin veren kişiden hâkim olamaz. Hukuk devletinde, uzaktan kumandalı yargı da yargıç da düşünülemez" dedi.

"Diyarbakır Barosu Başkanı Tahir Elçi'nin öldürülmesine ilişkin açılan davanın 3. duruşması, Diyarbakır 10. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görüldü. "Tahir Elçi'yi örgüt mensupları vurdu" diyen gizli tanıklardan biri ilk ifadesini hatırlamazken, diğeri ise ifadesini değiştirdi. Açık tanıklardan biri ise "kandırıldığını" söyledi. Savcılık ifadelerinde Elçi'nin vurulduğu anı gördüklerini beyan eden tanıklardan biri olay anında cezaevinde olduğunu, diğeri ise Diyarbakır'da olmadığını ifade etti. Davaya, Ocak ayına ertelendi."

⁵ İzleme toplantılarına ilişkin henüz bir rapor yayınlanmadı.

“Mardin’in Kızıltepe ilçesinde 1992-1996 yılları arasında 22 kişinin infaz edilmesi ve zorla kaybedilmesine ilişkin Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi’nde görülen ve zamanaşımı ile beraat kararlarıyla sonuçlanan Kızıltepe JİTEM davasıyla ilgili istinaf başvurusu reddedildi. Yerel mahkeme kararının onanmasına, istinaf başvurusunun esaslan reddine karar veren Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi’ne göre “hükümde bir isabetsizlik bulunmuyor”(!)...”

8 Eylül 2015’te Kırşehir’de “PKK’ya lanet” mitingine katılan ve önce HDP il binasını, ardından şehirde 30 yıldır hizmet veren Gül Kitabevi’ni ve başka iş yerlerini yağma etmesi ve ateşe vermesi nedeniyle gruptan 86 kişinin tutuksuz yargılandığı davada karar çıktı. Kırşehir Ağır Ceza Mahkemesi, “kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemek” ve “halkı kin ve düşmanlığa tahrik” suçlarından tüm sanıkların beraatlerine hükmetti. 86 sanık hakkında, “mala zarar verme” ve “kasten yaralama” suçlarından

2 bin lira para cezasına veya 3 ay 10 gün hapis cezasına hükmetti.

Durum: Öngörülemez ve keyfi yargılamalar hukukun değil, üstünlerin hukukunun yürürlükte olduğunu kanıtıyor.

3. AMAÇ- Hukuki öngörülebilirlik ve şeffaflık

İstanbul 32. Ağır Ceza Mahkemesi Savcısı, 2015’te Diyarbakır Newroz’una ait bir fotoğrafı sosyal medya hesabından paylaştığı için “örgüt propagandası” iddiasıyla yargılanan ancak 21 Mayıs’ta beraat eden gazeteci Melis Alphan’a ilişkin kararı temyiz etti. İstinaf mahkemesinin kararı beklenecek.

Anayasa Mahkemesi, muhalefetin “özel af düzenlemesi” olarak tanımladığı, siyasi hükümlülere kapsam dışında bırakan infaz düzenlemesinin iptali için yaptığı başvuruyu oybirliğiyle reddetti. Yaptıkları konuşma veya yazdıkları yazılar nedeniyle cezaevinde olan gazeteci ve siyasetçilerin de arasında olduğu siyasi mahkûmların infaz indiriminden faydalanmasının önu kapanmış oldu.

Erdoğan’ın imzasıyla Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren kanunla, kıyıları başta olmak üzere orman alanlarındaki yapılaşma tasarrufu Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkisine bırakılıyor. Hangi alanların kapsama gireceğini ise doğrudan Erdoğan belirleyecek.

İktidar, başkanlık sistemine geçişle birlikte neredeyse tamamen işlevsizleşen Meclis’e denetim olanağı sağlayan meclis araştırma komisyonları kurulmasına da izin vermedi. 2021 yılında muhalefet partileri tarafından kamuoyunun gündemine gelen birçok konu hakkında meclise 826 araştırma önergesi sunuldu, yalnızca 30’u işleme alındı ve sadece 3 araştırma komisyonu kuruldu. Kamuoyunun gündemini uzun süre meşgul eden birçok konu hakkında araştırma önergesi hazırlayan muhalefet, büyük çoğunluğuna yanıt alamadı. Son olarak, yurdun dört bir yanında çıkan yüzlerce orman yangınının olağanüstü toplanacak TBMM’de araştırılması talebi de yanıtız kaldı.

Aralarında girişimimizin de bulunduğu 13 sivil toplum kuruluşu; Adalet Bakanlığı'nın, Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinin tutuklamalarıyla ilgili Anayasa Mahkemesi'ne gönderdiği cevap yazısına [“ülkenin hukuk sistemine temelden karşı, vahim ve tehlikeli görüyor. reddediyoruz”](#) diyerek tepki gösterdi.

İfade Özgürlüğü Derneği'nin Engelli Web projesi kapsamında derlediği internet sansürüne ilişkin verileri tartıştığı 2020 raporu yayınladı. Rapora göre 2020 sonu itibarı ile; 150.000 URL adresine, 7.500 Twitter hesabına, 50.000 tweete, 12.000 YouTube videosuna, 8.000 Facebook içeriğine ve 6.800 Instagram içeriğine erişim engellendi. ⁶

“Halkların Demokratik Partisi'nin (HDP) Mart ayında Mersin'de Akkuyu Nükleer Santrali'ne ilişkin yaptığı açıklama dava konusu oldu. Açıklamaya katılanlardan 17'sine “2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na muhalefet” suçundan dava açıldı. İlk duruşma, 28 Ekim'de Gülnar Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülecek.”

Durum: Gazeteciler yargılanıyor, basın kuruluşları üzerindeki hukuki ve ekonomik baskı ve keyfiyet güç kazanıyor.

4. AMAÇ- İfade, Örgütlenme ve Din Özgürlüklerinin Korunması ve Geliştirilmesi

RSF, Basın Özgürlüğü Düşmanları listesini açıkladı. Dünyadaki 37 devlet ve hükümet başkanının yer aldığı listede Erdoğan da bulunuyor. Listede ikinci defa yer alan Erdoğan için "itaat eden ve onu öven basından hoşlanıyor" [denildi](#).

Anayasa Mahkemesi, Gergerlioğlu'nun "seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı" ile "ifade özgürlüğü hakkı"nın ihlal edildiğine hükmetti; Gergerlioğlu, tüm oyalamaların ardından, 4 günün sonunda cezaevinden salındı. Mahkeme, gerekçeli kararında, CHP milletvekili Enis Berberoğlu kararını emsal gösterdi; karar oy birliği ile alındı. HDP Kocaeli milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu, Twitter hesabından paylaştığı bir haber nedeniyle mahkum edilmiş, tutuklanmış ve milletvekilliği düşürülmüştü.

“Mardin Valiliği kent genelinde 20 Ağustos-3 Eylül tarihleri arasında eylem ve etkinlik yasağı ilan etti. Yasağa, “milli güvenlik”, “kamu düzeni” ve koronavirüs salgını gerekçe gösterilirken söz konusu tarihler arasında yapılacak basın açıklamalarına da mülki idare izni şartı getirildi.”

Tiyatro sanatçısı Genco Erkal hakkında sosyal medya paylaşımları gerekçesiyle iddianame düzenlendi. İstanbul 16. Asliye Ceza Mahkemesi'ne gönderilen iddianamenin kabul edilmesi durumunda Erkal, “Cumhurbaşkanına hakaret” suçlamasıyla 4 yıl 8 aya kadar hapis istemiyle yargılanacak.

⁶ Engelli Web 2020 raporunun tamamı için: https://ifade.org.tr/reports/EngelliWeb_2020.pdf

Durum: Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı fiilen askıya alındı. Mülki idarenin eylem ve etkinlik yasakları kararları ülke genelinde yaygınlaşmaya ve süreklilik kazanmaya devam ediyor.

5. AMAÇ- Kişi özgürlüğü ve güvenliğinin güçlendirilmesi

Hrant Dink cinayeti davasının gerekçeli kararı açıklandı. Kararda; suikast öncesi ve sonrasına dair bilgi, kayıt ve belgelerin yok edildiği belirtildi. Cinayetin tüm tasarı sürecinin Trabzon'da gerçekleştiği ve bunun tamamından Trabzon Emniyeti'nin istihbarat biriminin yanında Terörle Mücadele Şubesi'nin de haberdar olduğunun somut verilerle sabit olduğu aktarıldı.

Muğla'nın Marmaris ilçesinde Halkların Demokratik Partisi (HDP) ilçe binasına silahlı saldırı düzenlendi. Saldırganın üç yıl önce de HDP Marmaris İlçe Binası'na saldıran ve camlarını kıran kişi olduğu tesbit edildi. Saldırıyla ilgili 3 kişi daha gözaltına alındı. [Detaylar...](#)

Türkiye'de temel hak ve özgürlüklerle birlikte, çalışanların kazanımları ve yaşam güvenceleri de sürekli erozyona uğruyor. İşçi Sağlığı ve Güvenliği Meclisi'nin derlediği verilere göre; Temmuz'da en az 146 işçi, Ağustos ayında 7'si kadın 174 işçi iş başında yaşamını yitirdi.⁷

Gazetecilikte Kadın Koalisyonu (CFWIJ) Ağustos 2021 raporu verilerine göre; Türkiye 8 ihlal vakası ile Afganistan haricinde kadın gazeteciler için en tehlikeli ülke oldu.⁸

Medya Araştırmaları Derneği, geçtiğimiz yıl Temmuz ayında kabul edilip 1 Ekim itibariyle tam anlamıyla yürürlüğe giren Sosyal Medya Yasası'nın basın özgürlüğünü nasıl etkilediğine ilişkin hazırladığı "Sosyal Medya Yasasının Basın Özgürlüğü Üzerine Etkileri İzleme Araştırması" isimli raporu kamuoyu ile paylaştı. Raporda, Ekim 2020 ile Nisan 2021 tarihleri arasında sansürlenmiş 35 yayın mecrasından 658 haber incelendi. Taramaya alınan kurumlar içerisinde en çok kaldırma emri iletilen yayın organları arasında 80 içerikle Cumhuriyet gazetesi ilk sıraya yerleşirken, bunu 68 içerik ile BirGün gazetesi, 52 içerik ile ODATV takip etti. Araştırma kapsamında en çok 'yolsuzluk' ve 'görevi kötüye kullanma' haberlerinin engellendiği saptandı, 658 kaldırma emrinin 580'inde hukuki sebep olarak 'kişilik haklarının ihlal edilmesi' gösterildi.⁹

"Ankara'da 29 Haziran'da düzenlenen Onur Yürüyüşü sonrasında gözaltına alınan LGBTİ+ aktivisti İlay K.'nin geri ödemeli kredisi, Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) tarafından kesildi. Üniversite öğrencisi İlay K., Onur Yürüyüşü'ne yapılan polis müdahalesi sırasında darp edilerek gözaltına alınmıştı."

Durum: Erdoğan'a devlet büyüklerine ve bürokratlarına hakaret(!) ettiği suçlamasıyla yüzlerce kişi yargılanıyor.

⁷ İSiG aylık verilerin tamamına erişim için: <https://www.isigmeclisi.org>

⁸ CFWIJ raporunun tamamı için (İngilizce):

<https://womeninjournalism.org/reports-2/press-freedom-status-for-women-journalists-august-2021>

⁹ Medya Araştırmaları Derneği'nin raporunun tamamına erişim için:

<https://medarder.org/wp-content/uploads/2021/09/Sosyal-Medya-Yasasinin-Basin-Ozgurlugu-Uzerine-Etkileri-Izleme-Arastirmasi-12.pdf>

6. AMAÇ- Kişinin maddi ve manevi bütünlüğü ile özel hayatının güvence altına alınması

Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği'nin (MLSA) 2021 yılının Şubat ve Mart aylarında 5 cezaevinde gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçlarına göre; COVID-19 döneminde tutukluların yarısından fazlası temizlik ve hijyen ürünlerinden yoksun kalırken, çoğunun kültürel ve sportif faaliyetleri ve görüş hakkına ciddi kısıtlamalar getirildi. [Raporun tamamını okumak için...](#)

Rize'de şiddetli yağışa bağlı oluşan sel ve heyelanlar nedeniyle 7 yurttaş hayatını kaybetti. TMMOB Çevre Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Dursun Kahraman, "Sel doğal bir olaydır. Doğal olmayan can kaybıdır... Rant için yapılan HES, dolgular, taş ocakları felaketi doğal afet olmaktan çıkarıyor. Bunu siz hazırlamış oluyorsunuz" dedi.

Türkiye'nin kuzeydoğusu ardarda gelen sel felaketleri yaşarken, ülkenin tüm güney ve batı sahilleri de orman yangınlarına teslim oldu. Türkiye halen Paris İklim Anlaşması'nın tarafı olmadığı gibi, afetlere karşı da hazırlık yapmak bir yana, doğal alanların talanına imkan sunmaya devam ediyor! Son yangınlarda, Cumhurbaşkanlığı envanterinde 8 uçak bulunurken, ülkenin bir tane yangın söndürme uçağı veya helikopteri sahibi olmadığı da anlaşıldı.

Batı Karadeniz'deki sel felaketinde can kaybı 81'e yükseldi. Bölgede inceleme yapan CHP heyetinin ön raporunda selin yol açtığı felakete; yanlış imar ve yapılaşma politikaları, yanlış su yönetimi politikaları, HES'ler, dere ıslah çalışmaları gibi etkenlerin neden olduğu vurgulandı.

Konya'nın Meram ilçesine bağlı Hasanköy mahallesinde yaşayan Kürt aile, evlerine yapılan saldırıyla katledildi. Saldırgan, 4'ü kadın 7 kişiyi silahla vurduktan sonra evi ateşe vererek kaçtı. Saldırıda hayatını kaybeden Dedeoğulları ailesi; geçen ay 60 kişilik bir grubun taşı, sopalı, bıçaklı saldırısına uğrayıp, ağır yaralanmıştı.

Kastamonu, Sinop ve Bartın'da 11 Ağustos'ta yaşanan sel felaketinde can kaybı 82'ye yükseldi, 16 kişi ise hala kayıp. Cumhurbaşkanı Kararı ile afet bölgesinde acele kamulaştırma kararı verildi. Mimarlar Odası Ankara Şubesi; bağ, bahçe ve fındık bahçelerinin acele kamulaştırılması kararını eleştirdi: "Sel felaketinden zerre ders alınmadığının kanıtı".

Adana'nın Seyhan ilçesinde Alevi ailelerin evleri işaretlendi. HDP Milletvekili Ali Kenanoğlu, saldırının Alevilere yönelik 38. vaka olduğunu belirtti.

Lubunya tanışma ve partnerlik ağı Hornet'in internet sitesine erişimin, Ankara 8. Sulh Ceza Hakimliği'nin 6 Ağustos 2020 tarih ve 2020/5617 sayılı kararına istinaden engellenmesinin ardından; bu sefer de Hornet, App Store'dan kaldırıldı. Hornet, Apple kullanıcılarına attığı mesajda uygulamanın "Türk mahkemelerinin kararı sonucu" Apple tarafından kaldırıldığını söyledi.

Durum: LGBTİ+ bireylere yönelik sistematik devlet şiddeti artıyor.

7. AMAÇ- Mülkiyet hakkının daha etkin korunması

AKP'nin hazırladığı OHAL uygulamalarının uzatılmasını da içeren torba kanun teklifi, Meclis Genel Kurulu'nda kabul edilerek yasalaştı. Buna göre, “terörle mücadele” kapsamında ek gözaltı süreleri ile kamu görevlilerinin ihracı gibi uygulamaların süresi 1 yıl daha uzatıldı. “Terör örgütleriyle irtibatları” olduğu iddiasıyla, kişilerin sahibi veya ortağı oldukları şirketlere TMSF'nin kayyım olarak atanmasına ilişkin hüküm ise 3 yıl daha uygulanacak.

Ankara Altındağ'da Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yaşadıkları Battalgazi mahallesinde iki grup arasında çıkan ve bir kişinin hayatını kaybettiği kavga sonrası, mahallede mültecilerin evlerine ve işyerlerine saldırıldı. Bazı dükkan ve araçlar tahrip edilerek yağmalandı. İnsan Hakları Derneği, Suriyelilere yönelik nefret saldırısını kınadı; “*Mülteci düşmanlığının gittikçe yayılmasının sonucu olarak yaşanan bu kitlesel saldırının devamının geleceğinin endişesini yaşamaktayız*” dedi.

“Muğla'da Dünya Bankası verilerine göre ülkelerinde en çok kamu ihalesi alan şirketler sıralamasında birinci durumda olan LİMAK'ın termik santrale kömür sağlamak ve maden sahasını genişletmek için kesmek istediği ağaçların yer aldığı Akbelen ormanında 26 gündür nöbet tutan köylüler ve çevrecilere jandarma geceyarısı müdahale etti. Jandarma, direniş alanında nöbet tutan halkı sürükleyerek dışarı çıkardı.”

Durum: Şirkete, belediyeye, üniversiteye kayyım atanması günlük devlet pratiği haline geldi. Zorunlu kamulaştırmalar marifetiyle, özellikle afet bölgelerinde de, mülk sahipleri mağdur edilmeye devam ediliyorlar.

8. AMAÇ- Kırılgan kesimlerin korunması ve toplumsal refahın güçlendirilmesi

Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) her yıl dünya ülkelerini işçi hakları açısından değerlendirdiği ‘Küresel Haklar Endeksi Raporu’nu yayımladı. Türkiye, bu yıl da Bangladeş, Belarus, Brezilya, Filipinler, Honduras, Mısır, Kolombiya, Myanmar ve Zimbabve'yle birlikte işçiler için en kötü 10 ülke arasında yer aldı. [Ayrıntılar...](#)

4. Yargı Paketi, TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildi. Artık "cinsel istismar suçlarında da tutuklama için somut delil aranacak”. Kanun değişikliğinin gerekçesine göre; katalog suçlarda “kuvvetli suç şüphesi” tanımının yarattığı mağduriyet, “somut delil” tanımı ile ortadan kaldırılacak. Uzmanlar ve hukukçular; cinsel istismar yargılamalarında tutuklama için “somut delil arama” şartı zanlıların tahliyesini mümkün kılacak, delilinin zaten “soyut” olamayacağını, beyanın da bir delil olduğunun altını çiziyorlar. Düzenlemenin; tutuklamanın cezalandırma aracına dönüşmesinin en bilinen mağdurları muhalifler, gazeteciler ve siyasetçiler açısından mağduriyet giderici olmayacağı, mağduriyetin esas kaynağının adil yargılanma ve hukuk devleti ilkelerinden kopuşta aranması gerektiği belirtiliyor.

Türkiye’de iktidar eliyle köpürtülen ve muhalefetin önemli kesimleri tarafından da destek bulan “milliyetçilik, yabancı düşmanlığı ve nefret söylemi” toplumsal gerilimden hem

besleniyor, hem de onu büyötmeye devam ediyor. Bayram haftasında üç ilde Kürtlere yönelik ırkçı saldırıların yanında, göçmenleri hedef alan nefret söylemi güç kazanmaya devam ediyor. Afganistan'da Taliban'ın ilerleyişinin sebep olduğu yeni göç dalgası da Türkiye'nin doğu sınırında yeni göçmen kabilelerinin gelişine sebep oldu. Almanya başta olmak üzere AB ülkelerinin Türkiye'nin tampon vazifesini takdir etmeleri de kamuoyunda ve muhalefette sert tepkilere sebep oldu; AB'nin Afgan mülteciler için Türkiye'ye yeni destek paketi açıklaması bekleniyor. Göç çalışması yürüten STK'lar ve gazeteciler de "yabancı fonlar" gerekçesiyle hedef gösteriliyor... Bolu Belediye Başkanı Tanju Özcan (CHP) göçmenlerin su ve atık vergisi ödemelerine 10 kat zam yapılacağını duyurdu! Sabancı Holding YK Üyesi Arzu Sabancı da nefret söylemlerine destek verdi, "ölkemde mülteci istemiyorum" dedi!

Bianet'in derlediği verilere göre; erkekler geride bıraktığımız Temmuz ayında en az 24 kadını öldürdü, 7 kadına tecavüz etti. Ayrıca 11 kadının ölümü basına şüpheli olarak yansıdı.¹⁰

Türkiye, İstanbul Sözleşmesi olarak bilinen ve kadına yönelik şiddeti önlemeyi amaçlayan uluslararası sözleşmeden 1 Temmuz itibarıyla resmi olarak ayrıldı. Sadece bir gün önce de Danıştay, Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesine dair Cumhurbaşkanı kararının iptali ve yürütmesinin durdurulması talebini 2'ye karşı 3 oyla reddetti. Erdoğan'ın Mart ayında bir geceyarısı sözleşmenin fesih kararını vermesi üzerinden bugüne kadar en az 48 kadın, erkekler tarafından katledildi.

Expression Interrupted "*İfade ve Basın Özgürlüğü Gündemi*" raporlarının ikincisini yayımlandı. Mayıs ve Haziran aylarına ilişkin kayıtların derlendiği rapora göre; tutuklu 3 gazetecinin tahliyesiyle, cezaevindeki gazeteci sayısı 65'e düştü. Expression Interrupted'in verilerine göre bu rakam sene başında 87ydi.

Durum: Türkiye her geçen gün kadınlar, LGBTİ +'lar ve diğer kırılgan kesimlerin yaşamını sürdürmesi güçleşiyor.

9. AMAÇ- İnsan Hakları konusunda idari ve toplumsal farkındalık

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), "Siyaseti Suçlulaştırmak: Örgütlenme Özgürlüğüne Yönelik İhlaller" isimli bir raporla iktidarın insan hakları karnesini çıkardı. TİHV Dokümantasyon Merkezi'nin hazırladığı günlük insan hakları raporlarının taranmasıyla hazırlanan ve 2015-2019 yılları arasındaki örgütlenme özgürlüğü ihlallerinin incelendiği rapora göre beş yılda örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiği toplam 5 bin 498 olay tespit edildi. 5 yıllık sürede 1614 dernek, 132 vakıf, 23 konfederasyon ve 19 sendika kapatıldı. Bu kapatma işlemlerinden neredeyse tamamı OHAL KHK'leri ile yapıldı. 127 belediye başkanı görevden alındı ve yerlerine kayyım atandı. 11 milletvekilinin vekilliği düşürüldü. 120 belediye başkanı ve 17 milletvekili tutuklandı. Sivil ve siyasi örgütlerin bürolarına ve bu örgütlerin üye ve yöneticilerinin evlerine yönelik 1954 polis operasyonu gerçekleştirildi. 495 etkinlik yasaklar, polis müdahaleleri ve diğer yollarla engellendi. Bu dönemde örgütlenme

¹⁰ Bianet'in derlediği "Erkek Şiddeti Çetelesi" raporlarından alınmıştır:
<https://bianet.org/kadin/bianet/133354-bianet-siddet-taciz-tecavuz-cetelesi-tutuyor>

özgürlüğüne yönelik ihlaller sonucunda, 15 bin 70 kişi gözaltına alındı, 2 bin 709 kişi tutuklandı. 551 kişiye toplam 32 bin 523 ay hapis cezası verildi. ¹¹

Bağımsız İletişim Ağı (BİA) Nisan-Mayıs-Haziran 2021 Medya Gözlem Raporu'nu yayımladı. Rapora göre; 3 aylık sürede görülen 68 davada en az 222 gazetecinin “örgüt propagandası” ve “örgüt üyeliği” başta olmak üzere 19 farklı suç isnadıyla yargılanmasına devam edildi. Bir gazeteci, “soruşturmanın gizliliğini ihlal” iddiasıyla aldığı 5 ayı onanan hapis cezası için cezaevine girdi. Bir gazeteci, “terör propagandası” iddiası gerekçe gösterilerek 1 yıl 10 ay 15 gün hapis cezasına çarptırıldı. Bir gazeteciye, “terörle mücadelede görev almış kişileri hedef gösterme” suçlamasıyla; bir gazeteciye, “kişisel verileri hukuka aykırı bir şekilde ele geçirmek ve yaymak” şüphesiyle iki yeni soruşturma açıldı. Aynı dönemde, “Cumhurbaşkanına hakaret” suçlamasıyla 18 gazeteci yargılandı. Bu kişilerden Hakkı Boltan’a, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve dönemin Başbakanı Davutoğlu’na hakaret ettiği gerekçesiyle 2 yıl 17 gün hapis cezası verildi. 9 gazeteci saldırıya uğrarken online gazetecilik mecralarında yayınlanan en az 24 haber ve gazeteci Erk Acarer’in birçok tweetine erişim engeli getirdi. Sansür, bu dönemde, erişim yasakları konusunda kamuoyunu bilgilendirmek için faaliyet yürüten İfade Özgürlüğü Derneği’nin sitesi Engelli Web’in tweetlerini de hedef aldı. ¹²

Durum: İnternet yasakları, kamu kurumları ve yöneticilerinin ve iktidar ortağı parti yöneticileri ve ileri gelenlerinin başvurularıyla Sulh Ceza Hakimliklerinin kopyala-yapıştır kararlarıyla en geniş anlamıyla uygulanıyor.

Sonuç yerine

Türkiye’de idarenin şeffaflıktan uzak politikaları, 6 ayı geride bırakan İnsan Hakları Eylem Planı’nda ifade edilen faaliyetlerin “etkinliğini” sivil toplumun ve yurttaşların izleme şansını da ortadan kaldırıyor. İktidarın “hazırladığı” plan, yine iktidar eliyle gözlerden kaçırılıyor!

Planlanan faaliyetlerden hayata geçirilenlerin Türkiye’nin karşı karşıya olduğu demokrasi ve temel hak ve özgürlükler krizini hafifletmek ya da telafi etmekten çok uzak olduğu da açıkça görülüyor.

¹¹ Türkiye İnsan Hakları Vakfı raporunun tamamı için:

<https://tihv.org.tr/ozel-raporlar-ve-degerlendirmeler/bilgi-notu-orgutlenme-ozgurlugune-yonelik-ihlaller-2015-2019/>

¹² Bianet’in derlediği 3 aylık medya gözlem raporunun tamamı için :

<https://bianet.org/bianet/bia-medya-gozlem/247038-gun-gun-uc-aylik-medya-ifade-ozgurlugu-ihlalleri-tam-metin>